

Ovaj problem se može tretirati na nekoliko načina. Jedan od njih je sljedeći. Uvedimo sljedeće predikate:

$P(x)$ – x je političar

$Q(x)$ – x je dobar političar

$R(x)$ – x je građanin

$S(x)$ – x je direktor javne ustanove

$T(x, y)$ – x voli y .

Hipoteza “Neki građani vole sve dobre političare” može se zapisati kao

$$\exists x (R(x) \wedge \forall y (Q(y) \Rightarrow T(x, y)))$$

Hipoteza “Svi direktori javnih ustanova su političari” može se zapisati kao

$$\forall x (S(x) \Rightarrow P(x))$$

Hipoteza “Niti jedan građanin ne voli direktore javnih ustanova” može se zapisati kao

$$\forall x (R(x) \Rightarrow \forall y (S(y) \Rightarrow \neg T(x, y)))$$

Imamo i skrivenu (implicitnu) hipotezu “Svaki dobar političar je političar” koja nije eksplicitno data u tekstu, ali je neophodna da uspostavi vezu između pojmova “političar” i “dobar političar” koji očito nisu neovisno, odnosno predikata $P(x)$ i $Q(x)$:

$$\forall x (Q(x) \Rightarrow P(x))$$

Zaključak “Niti jedan direktor javnih ustanova nije dobar političar” može se zapisati kao

$$\forall x (S(x) \Rightarrow \neg Q(x))$$

Stoga, čitavo rezonovanje možemo zapisati ovako:

$$\begin{aligned} & \exists x (R(x) \wedge \forall y (Q(y) \Rightarrow T(x, y))), \forall x (S(x) \Rightarrow P(x)), \forall x (R(x) \Rightarrow \forall y (S(y) \Rightarrow \neg T(x, y))), \\ & \forall x (Q(x) \Rightarrow P(x)) \not\models \forall x (S(x) \Rightarrow \neg Q(x)) \end{aligned}$$

Drugim riječima, sljedeći izraz mora biti valjan:

$$\begin{aligned} & \exists x (R(x) \wedge \forall y (Q(y) \Rightarrow T(x, y))) \wedge \forall x (S(x) \Rightarrow P(x)) \wedge \forall x (R(x) \Rightarrow \forall y (S(y) \Rightarrow \neg T(x, y))) \wedge \\ & \wedge \forall x (Q(x) \Rightarrow P(x)) \Rightarrow \forall x (S(x) \Rightarrow \neg Q(x)) \end{aligned}$$

Ovaj izraz je valjan ako i samo ako je kontradiktorna njegova negacija koja glasi

$$\begin{aligned} & \exists x (R(x) \wedge \forall y (Q(y) \Rightarrow T(x, y))) \wedge \forall x (S(x) \Rightarrow P(x)) \wedge \forall x (R(x) \Rightarrow \forall y (S(y) \Rightarrow \neg T(x, y))) \wedge \\ & \wedge \forall x (Q(x) \Rightarrow P(x)) \wedge \neg \forall x (S(x) \Rightarrow \neg Q(x)) \end{aligned}$$

Ovaj izraz ima oblik $F_1 \wedge F_2 \wedge F_3 \wedge F_4 \wedge F_5$. Svedimo svaku od klauza F_1 , F_2 , F_3 , F_4 i F_5 na preneks normalnu formu, uz dodatno oslobađanje od implikacija:

$$\begin{aligned} F_1 &= \exists x (R(x) \wedge \forall y (Q(y) \Rightarrow T(x, y))) = \exists x (R(x) \wedge \forall y (\neg Q(y) \vee T(x, y))) = \\ &= \exists x \forall y (R(x) \wedge (\neg Q(y) \vee T(x, y))) \end{aligned}$$

$$F_2 = \forall x (S(x) \Rightarrow P(x)) = \forall x (\neg S(x) \vee P(x))$$

$$F_3 = \forall x (R(x) \Rightarrow \forall y (S(y) \Rightarrow \neg T(x, y))) = \forall x (R(x) \Rightarrow \forall y (\neg S(y) \vee \neg T(x, y))) = \\ = \forall x (\neg R(x) \vee \forall y (\neg S(y) \vee \neg T(x, y))) = \forall x \forall y (\neg R(x) \vee \neg S(y) \vee \neg T(x, y))$$

$$F_4 = \forall x (Q(x) \Rightarrow P(x)) = \forall x (\neg Q(x) \vee P(x))$$

$$F_5 = \neg \forall x (S(x) \Rightarrow \neg Q(x)) = \neg \forall x (\neg S(x) \vee \neg Q(x)) = \exists x \neg (\neg S(x) \vee \neg Q(x)) = \exists x (S(x) \wedge Q(x))$$

Potražimo sada odbijenicu za skup klauza $F_1 - F_5$:

(1) $\exists x \forall y (R(x) \wedge (\neg Q(y) \vee T(x, y)))$	(F_1)
(2) $\forall y (R(a) \wedge (\neg Q(y) \vee T(a, y)))$	(EI iz (1) uz $x \rightarrow a$)
(3) $\forall x \forall y (\neg R(x) \vee \neg S(y) \vee \neg T(x, y))$	(F_3)
(4) $\forall y (\neg R(a) \vee \neg S(y) \vee \neg T(a, y))$	(UI iz (3) uz $x \rightarrow a$)
(5) $\exists x (S(x) \wedge Q(x))$	(F_5)
(6) $S(b) \wedge Q(b)$	(EI iz (5) uz $x \rightarrow b$)
(7) $\neg R(a) \vee \neg S(b) \vee \neg T(a, b)$	(UI iz (4) uz $y \rightarrow b$)
(8) $S(b)$	(logička posljedica (6))
(9) $\neg R(a) \vee \neg T(a, b)$	(rezolucija iz (7) i (8))
(10) $R(a) \wedge (\neg Q(b) \vee T(a, b))$	(UI iz (2) uz $y \rightarrow b$)
(11) $R(a)$	(logička posljedica (10))
(12) $\neg T(a, b)$	(rezolucija iz (9) i (11))
(13) $\neg Q(b) \vee T(a, b)$	(logička posljedica (10))
(14) $\neg Q(b)$	(rezolucija iz (12) i (13))
(15) $Q(b)$	(logička posljedica (6))

(14) i (15) su međusobno kontradiktorni, te formiraju traženu odbijenicu (zapravo, međusobno su kontradiktorni već izrazi (6), (7) i (10), samo što se to ne vidi odmah). Interesantno je da F_2 i F_4 uopće nisu korišteni u dokazu, što znači da bi isti zaključak slijedio čak i ako se izbace druga i četvrta (skrivena hipoteza), odnosno čak i bez pretpostavke da su svi direktori javnih ustanova političari.

Drugi pristup ovom problemu je da se uvedu sljedeći predikati:

- $P(x)$ – x je dobar
 $Q(x)$ – x je političar
 $R(x)$ – x je građanin
 $S(x)$ – x je direktor javne ustanove
 $T(x, y)$ – x voli y .

Uz ovako uvedene predikate, hipoteza “Neki građani vole sve dobre političare” može se zapisati kao

$$\exists x (R(x) \wedge \forall y (P(y) \wedge Q(y) \Rightarrow T(x, y)))$$

Hipoteza “Svi direktori javnih ustanova su političari” može se zapisati kao

$$\forall x (S(x) \Rightarrow Q(x))$$

Hipoteza “Niti jedan građanin ne voli direktore javnih ustanova” može se zapisati kao

$$\forall x (R(x) \Rightarrow \forall y (S(y) \Rightarrow \neg T(x, y)))$$

Zaključak “Niti jedan direktor javnih ustanova nije dobar političar” može se zapisati kao

$$\forall x (S(x) \Rightarrow \neg (P(x) \wedge Q(x)))$$

Uz ovako usvojene predikate nisu potrebne nikakve skrivene hipoteze. Stoga, čitavo rezonovanje možemo zapisati ovako:

$$\begin{aligned} & \exists x (R(x) \wedge \forall y (P(y) \wedge Q(y) \Rightarrow T(x, y))), \forall x (S(x) \Rightarrow Q(x)), \\ & \forall x (R(x) \Rightarrow \forall y (S(y) \Rightarrow \neg T(x, y))) \not\vdash \forall x (S(x) \Rightarrow \neg (P(x) \wedge Q(x))) \end{aligned}$$

Drugim riječima, sljedeći izraz mora biti valjan:

$$\begin{aligned} & \exists x (R(x) \wedge \forall y (P(y) \wedge Q(y) \Rightarrow T(x, y))) \wedge \forall x (S(x) \Rightarrow Q(x)) \wedge \\ & \wedge \forall x (R(x) \Rightarrow \forall y (S(y) \Rightarrow \neg T(x, y))) \Rightarrow \forall x (S(x) \Rightarrow \neg (P(x) \wedge Q(x))) \end{aligned}$$

Ovaj izraz je valjan ako i samo ako je kontradiktorna njegova negacija koja glasi

$$\begin{aligned} & \exists x (R(x) \wedge \forall y (P(y) \wedge Q(y) \Rightarrow T(x, y))) \wedge \forall x (S(x) \Rightarrow Q(x)) \wedge \\ & \wedge \forall x (R(x) \Rightarrow \forall y (S(y) \Rightarrow \neg T(x, y))) \wedge \neg \forall x (S(x) \Rightarrow \neg (P(x) \wedge Q(x))) \end{aligned}$$

Ovaj izraz ima oblik $F_1 \wedge F_2 \wedge F_3 \wedge F_4 \wedge F_5$. Svedimo svaku od klauza F_1, F_2, F_3 i F_4 na preneks normalnu formu, uz dodatno oslobađanje od implikacija:

$$\begin{aligned} F_1 &= \exists x (R(x) \wedge \forall y (P(y) \wedge Q(y) \Rightarrow T(x, y))) = \exists x (R(x) \wedge \forall y (\neg P(y) \vee \neg Q(y) \vee T(x, y))) = \\ &= \exists x \forall y (R(x) \wedge (\neg P(y) \vee \neg Q(y) \vee T(x, y))) \end{aligned}$$

$$F_2 = \forall x (S(x) \Rightarrow Q(x)) = \forall x (\neg S(x) \vee Q(x))$$

$$\begin{aligned} F_3 &= \forall x (R(x) \Rightarrow \forall y (S(y) \Rightarrow \neg T(x, y))) = \forall x (R(x) \Rightarrow \forall y (\neg S(y) \vee \neg T(x, y))) = \\ &= \forall x (\neg R(x) \vee \forall y (\neg S(y) \vee \neg T(x, y))) = \forall x \forall y (\neg R(x) \vee \neg S(y) \vee \neg T(x, y)) \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} F_4 &= \neg \forall x (S(x) \Rightarrow \neg (P(x) \wedge Q(x))) = \neg \forall x (\neg S(x) \vee \neg (P(x) \wedge Q(x))) = \\ &= \exists x \neg (\neg S(x) \vee \neg (P(x) \wedge Q(x))) = \exists x (S(x) \wedge P(x) \wedge Q(x)) \end{aligned}$$

Potražimo sada odbijenicu za skup klauza $F_1 - F_4$:

(1) $\exists x \forall y (R(x) \wedge (\neg P(y) \vee \neg Q(y) \vee T(x, y)))$	(F_1)
(2) $\forall y (R(a) \wedge (\neg P(y) \vee \neg Q(y) \vee T(a, y)))$	(EI iz (1) uz $x \rightarrow a$)
(3) $\forall x \forall y (\neg R(x) \vee \neg S(y) \vee \neg T(x, y))$	(F_3)
(4) $\forall y (\neg R(a) \vee \neg S(y) \vee \neg T(a, y))$	(UI iz (3) uz $x \rightarrow a$)
(5) $\exists x (S(x) \wedge P(x) \wedge Q(x))$	(F_4)
(6) $S(b) \wedge P(b) \wedge Q(b)$	(EI iz (5) uz $x \rightarrow b$)
(7) $\neg R(a) \vee \neg S(b) \vee \neg T(a, b)$	(UI iz (4) uz $y \rightarrow b$)
(8) $S(b)$	(logička posljedica (6))
(9) $\neg R(a) \vee \neg T(a, b)$	(rezolucija iz (7) i (8))
(10) $R(a) \wedge (\neg P(b) \vee \neg Q(b) \vee T(a, b))$	(UI iz (2) uz $y \rightarrow b$)
(11) $R(a)$	(logička posljedica (10))
(12) $\neg T(a, b)$	(rezolucija iz (9) i (11))
(13) $\neg P(b) \vee \neg Q(b) \vee T(a, b)$	(logička posljedica (10))
(14) $\neg P(b) \vee \neg Q(b)$	(rezolucija iz (12) i (13))
(15) $P(b) \wedge Q(b)$	(logička posljedica (6))

Stavke (14) i (15) su međusobno kontradiktorne, jer je jedna negacija druge. Da to nismo uočili, mogli smo nastaviti recimo ovako:

(16) $P(b)$	(logička posljedica (15))
(17) $Q(b)$	(logička posljedica (15))
(18) $\neg Q(b)$	(rezolucija iz (14) i (16))

(17) i (18) su sada očigledno kontradiktorni. Zapravo, i ovdje su međusobno kontradiktorni već izrazi (6), (7) i (10), samo što to nije lako uočiti.